

NOILE EDUCAȚII CA EXTINDERE ȘI APROFUNDARE A DIMENSIUNII AXIOLOGICE A EDUCAȚIEI FORMALE, NONFORMALE ȘI INFORMALE

Larisa CUZNEȚOV, dr. hab., prof. univ.

Summary

The article is a theoretical-applicative study that elucidates some epistemological and metological aspects of enlargement and intensification of the axiological dimension of new education within formal education, non-formal and informal learning. At the same time, it proposed a pedagogical Model of connection forms of education and an analytical-synthetical Project of education for a dignified way of life, intended for high school students, which can be accomplished by a team of teachers, experts in biology, history, native language and literature, foreign languages, physical education, etc. Both pedagogical tools ensure educational activity orientation towards the holistic approach and the exploitation of the new education.

Evoluția educației a adus umanitatea la conștientizarea fenomenului definit ca învățare pe întregul parcurs al vieții. Acest lucru a fost condiționat nu numai de schimbările rapide și ample la care este supusă societatea umană, dar și de problemele ce se manifestă emergent și grav, subminând integritatea personalității umane, cultura și existența omului, chiar a lumii în întregime. După anii 1980, UNESCO, prin intermediul programelor și recomandărilor sale, promovează conceptul de *problematica lumii contemporane* și conturează un ansamblu de răspunsuri posibile ale sistemelor educaționale, care au fost concentrate și formulate sub genericul *noilor educații*. Conform accepțiunilor pedagogice ale lui G.Văideanu, *noile educații* reprezintă noi conținuturi specifice, abordate ca răspunsuri concrete la fiecare problemă identificată. Cadrul existențial și analizele teoretice demonstrează necesitatea căutării soluțiilor eficiente și a tratărilor holistice. Savantul propune trei modalități practice de valorificare a *noilor educații*:

- introducerea de noi discipline centrate pe un anumit tip de educație;
- crearea modulelor specifice în cadrul disciplinelor tradiționale;
- valorificarea tehnicii *approche infuzionnelle* / infuziunea cu mesaje ce țin de noile conținuturi în disciplinele clasice [11, p. 106-110].

Un alt cercetător, S. Cristea, detalizează metodologia valorificării *noilor educații* prin aplicarea unor strategii de implementare și proiectare a conținutului instruirii [6, p. 154-155], menționând că acestea sunt adaptabile la nivelul fiecărei dimensiuni ale educației, în funcție de particularitățile acestora, dar și de *ciclurile vieții*; de condițiile specifice fiecărui sistem de învățământ. Valoros este faptul, că

în acest context, autorul propune abordarea holistică, corelând posibilitățile și obiectivele celor trei forme ale educației: formală-nonformală-informală.

Astfel, *demersul infuzional* presupune valorificarea problematicii *noilor educații* în cadrul disciplinelor școlare și universitare sub forma unor module, teme, recomandări de studiu formalizat sau independent, inclusiv, explorat în procesul activităților nonformale și difuzarea prin sistemele de comunicare mediatice moderne (TV, radio, rețele de socializare etc.). Aderând la abordările nominalizate, în baza analizei propriei experiențe pedagogice, menționăm că ideea valorificării *noilor educații* trebuie realizată și în cadrul familiei, prin intermediul educației acesteia. Bineînțeles că acest lucru depinde de inițierea părinților, formarea și consolidarea competențelor parentale în domeniul dat, dar, el va contribui esențial la fortificarea procesului de influență familială și dezvoltarea personalității copilului. Demersul infuzional este strâns legat de cel *modular* și presupune o concentrare mai mare a specificului soluționării unei probleme, concepută ca deziderat al *noilor educații* (educația pentru pace; educația pentru democrație; educația pentru sănătate; educația pentru mediu; educația pentru familie etc.), structurat științific, teoretic și aplicativ, într-un modul, prevăzut de curriculumul disciplinar.

Demersul disciplinar are în vedere includerea, în planul de învățământ, a unor discipline școlare sau universitare, distincte cu obiective instituționalizate la nivelul documentelor școlare. În acest caz, considerăm că se cere revăzut planul de învățământ și trebuie bine gândite activitățile educative nonformale la decizia școlii. În această ordine de idei, este necesar să respectăm particularitățile de vârstă, specificul treptei de învățământ și principiile ergonomice, cele ce asigură respectarea igienei intelectuale ale elevului.

Demersul transdisciplinar, care, în viziunea noastră, are un mare viitor, presupune abordarea *noilor educații* la nivelul unor sinteze științifice propuse anual sau trimestrial/semestrial de către echipe bine pregătite de profesori. De exemplu: abordarea problemelor globale de mediu și educație ecologică din perspectiva unei echipe de cadre didactice, formată din profesori de biologie, geografie, economie, chimie, fizică, sociologie, filosofie etc. Evident că în procesul instruirii vom valorifica și influențele informale, care parvin din familie, mass-media, comunitate. Esențialul aici, fiind cunoașterea acestora și măiestria pedagogilor pentru a corela interesant, original și eficient cele trei forme generale ale educației (formală – nonformală – informală), valorificând conținuturile generale ale acestora, concomitent cu valorile și conținuturile *noilor educații*.

După cum am menționat anterior, o posibilă evoluție a educației și formării personalității individului din perspectiva valorizării *noilor educații*, ca răspuns optim la provocările lumii contemporane, ar fi orientarea spre abordarea holistică a educației formale, nonformale și a celei informale. În această ordine de idei, propunem un model de ***Proiect analitico-sintetic de educație pentru un mod demn de viață***, destinat elevilor cl. a 11-12 de liceu, care poate fi realizat de către o echipă de cadre didactice, specialiști în domeniul biologiei, istoriei, geografiei, limbii materne, limbilor moderne, informaticii etc. La intrarea în procesul de educație, este rezonabil și eficient să proiectăm finalitățile sub formă de obiective.

Scopul: -formarea - dezvoltarea personalității elevului în baza valorilor moral-etice și a valorilor adevărului științific.

Obiective generale: formarea-dezvoltarea unității dintre conștiința și conduita morală;

- formarea-dezvoltarea conștiinței științifice, a cogniției și metacogniției;
- formarea-dezvoltarea conștiinței tehnologice teoretice și aplicative;
- formarea-dezvoltarea unității dintre conștiința și conduita pro-sănătate;
- formarea-dezvoltarea culturii democratice de conviețuire pașnică și colaborare cu semenii și cu alte etnii;
- formarea-dezvoltarea onestității și a poziției civice și sociale active;
- formarea-dezvoltarea gustului estetic și a creativității;
- formarea-dezvoltarea deprinderilor de autoperfecționare/autoeducare permanentă.

Obiective specifice: identificarea coordonatelor axiologice ale valorilor fundamentale etice;

- caracterizarea valorilor-mijloace în contextul domeniilor de activitate umană: educație, știință, medicină, artă, istorie etc.;
- determinarea specificului cunoașterii/cogniției și a metacogniției;
- analizarea schimbărilor din lume, regiune la nivel geografic și geopolitic;

- evidențierea trăsăturilor personalității integre care pot fi formate în baza valorificării conținuturilor generale ale educației (morale, intelectuale, tehnologice, estetice, psihofizice);
- transpunerea ideilor și teoriilor cu privire la democratizarea societății și formarea poziției civice active a individului;
- explicarea principiilor și strategiilor de respectare și cultivare a unui mod sănătos și demn de viață;
- deducerea unei formule și a unor principii de educație ecologică; civică, pentru mass-media și timpul liber;
- elaborarea proiectelor de auto/educație din perspectiva problematicii lumii contemporane.

La ieșirea din proces, la finele frecventării cursului opțional integrat, elevii vor poseda o serie de **competențe**.

La nivel de cunoaștere, elevii vor fi capabili:

- să reproducă esența ideilor teoriilor, legilor, principiilor, strategiilor și a perspectivelor modului demn de viață a personalității;
- să definească coordonatele valorice a societății democratice prin interpretarea consecințelor regimurilor totalitare;

La nivel de aplicare, elevii vor fi capabili:

- să analizeze și să sintetizeze problemele și consecințele acestora, apărute în rezultatul deteriorării mediului natural și a poluării morale;
- să determine interrelațiile dintre educația morală, educația civică, educația intelectuală, educația tehnologică și educația pentru sănătate a omului.

La nivel de integrare, elevii vor fi capabili:

- să elaboreze perspective și strategii de auto/formare și viață (în familie și comunitate);
- să elaboreze proiecte de formare a modului demn de viață (conduita morală; conduita civică, conduita pro-sănătate etc.).

Conținuturi recomandate:

•**personalitatea umană și lumea.** Structura personalității și auto/educația. Conținuturile generale și formele generale ale educației. Educația pentru toți și educația permanentă;

•**mediul natural și sănătatea omului.** Sistemul de valori morale și existența omului. Relația om – natură – univers. Spiritualizarea educației și a vieții omului în contextul ocrotirii naturii;

•**democrația și drepturile fundamentale ale omului/copilului.** Echitatea socială în relația bărbat – femeie. Poziția civică și socială activă. Atitudini – convingeri și conduita umanistă;

•**sănătatea și mediul social în contextul educației pro-sănătate.** Coordonatele sănătății și echilibrul psihosocial al omului. Consecințele deprinderilor nocive: supra-sau malnutriția, fumatul, consumarea alcoolului, stupefiantelor etc., componentele modului sănătos de viață și educația tinerilor;

•**problematica lumii contemporane.** Noile educații ca strategii de soluționare a variatelor dificultăți apărute la nivel local, regional și global. Educația pentru democrație. Educația pentru familie. Educația pentru comunicare și mass-media. Educația pentru timpul liber. Educația de gen. Educația pentru dezvoltare etc.

Sugestii metodologice

Cursul propus include cinci module substanțiale, prin studiul cărora vor fi atinse finalitățile proiectate. Experiența de valorificare a acestui proiect a demonstrat că echipa trebuie să fie formată din profesori competenți, erudiți, ce posedă măiestrie pedagogică, creativitate și efervescență intelectuală; se bucură de autoritate în colectivul pedagogic și al elevilor.

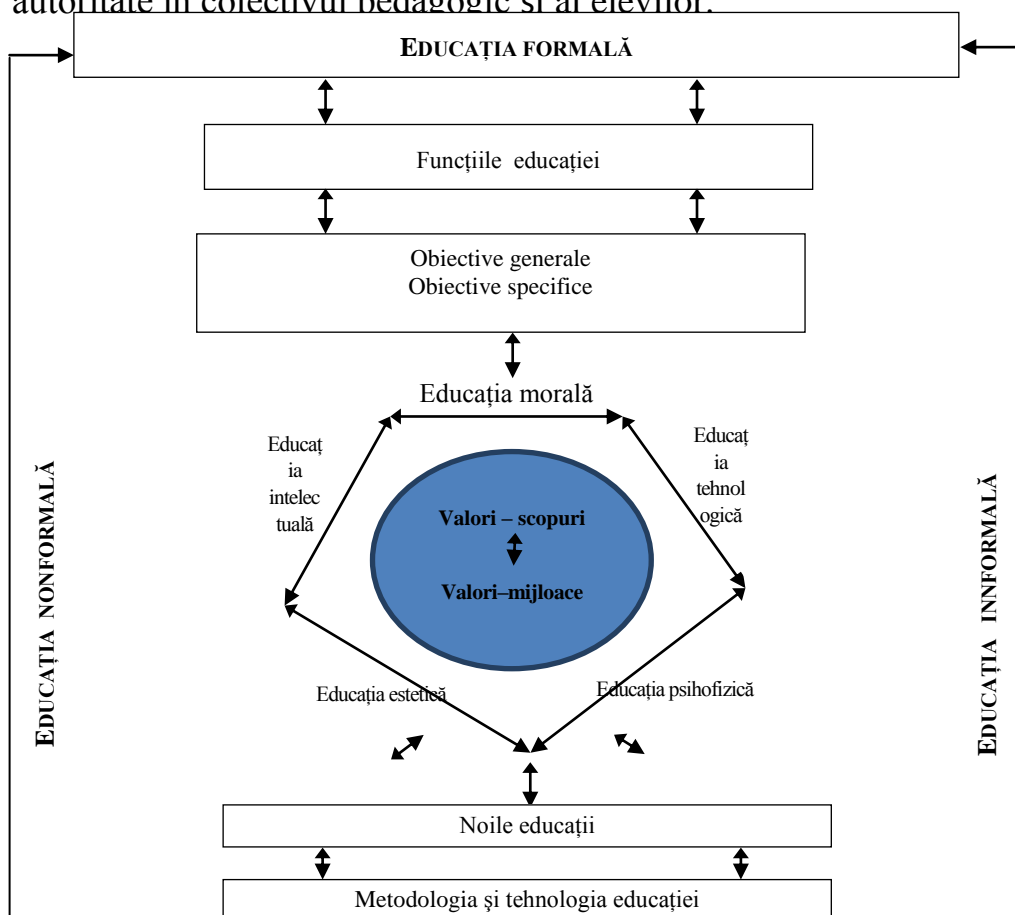

Figura 1. Modelul pedagogic de racordare a formelor educației

Întrucât activitatea este complexă, ea presupune interacțiuni de durată la nivel de echipă și cu elevii, implicați în cadrul activităților nonformale, este necesar de gândit și de structurat programul de muncă astfel ca să nu incomodăm părțile participante și să menținem motivația elevilor. Rezultate pozitive au demonstrat activitățile organizate sub forma și egida unui *Club de formare – dezvoltare personală* a elevilor și a unui *Atelier de cercetare și exersare a perspectivelor optime de viață*. Aspectul cel mai important în activitatea acestui club și atelier ține de valorificarea eficientă a discuțiilor și referatelor cu oponenți. Discuțiile erau inițiate de elevi pe marginea diferitor teme din domeniul psihologiei personalității, filosofiei, psihologiei sociale, politologiei, sportului, muzicii etc. Referatele erau pregătite din timp, apoi se afișau pe un stand special în cadrul clubului pentru a fi lecturate de colegi, care decideau cine și la ce referat va fi oponent. Oponenții se pregăteau timp de 1-2 săptămâni și se anunța ședința clubului, unde se ascultau referatele și oponenții, apoi începeau dezbaterile. În cadrul atelierului, mentorul adult propunea variate probe/ teste, exerciții și activități practice cu privire la autocunoașterea și autorealizarea persoanei în aspect personal, civic și al viitoarei profesii.

Esența strategiei metodologice rezidă în îmbinarea variatelor forme și metode de instruire și educație care trebuie maximal să fie centrate pe elev. Valoroase și interesante sunt activitățile de acest tip atunci când sunt implicați părinții elevilor și specialiștii invitați.

Cele mai apreciate au fost prelegerile cu oponenți din rândurile elevilor (care se pregăteau din timp) și dezbaterile cu implicația reprezentărilor power-point, a unor mici filme (realizate împreună de adulți și copii), demonstrarea rezultatelor cercetărilor proiectate-desfășurate la variate subiecte din tematica propusă.

Evaluarea a fost realizată în cadrul conferințelor de totalizare în fața întregului colectiv pedagogic și al elevilor din clasele liceale. Paralel a funcționat expoziția lucrărilor realizate de elevi (placate, desene, picturi, poezii referate etc.).

Am propus *Modelul pedagogic de racordare a formelor educației* (Figura 1), deoarece, sperăm ca acesta să asigure observarea fiecărei componente, realizarea interconexiunii lor și, în viziunea noastră, va putea servi drept reper teoretico-aplicativ în organizarea și desfășurarea procesului de extindere și aprofundare a

dimensiunii axiologice în explorarea îmbinării optime a educației formale, nonformale și informale.

Bibliografie

1. Andrei, P., *Filosofia valorii*, Polirom, Iași, 1997.
2. Bîrzea, C., *Arta și știința educației*, EDP R.A., București, 1995.
3. Calaraș, C., *Cultura educației elevului*, Primex-com SRL, Chișinău, 2010.
4. Călin, Marin C., *Teoria și metateoria acțiunii educative*, Aramis Print SRL, București, 2003.
5. Clement, E., Demonque, Ch., Hansen-Love, L., et. al., *Filosofia de la A → Z*, Dicționar enciclopedic de filozofie, All Educațional, București, 2000.
6. Cristea, S., *Fundamentele științelor educației. Teoria generală a educației*, Litera și Litera Educațional, Chișinău-București, 2003.
7. Cristea, S., *Fundamentele pedagogiei*, Polirom, Iași, 2010.
8. Cuznețov, Larisa, *Educație prin optim axiologic*, Primex-com SRL, Chișinău, 2010.
9. Cuznețov, Larisa, *Filosofia practică a familiei*, CEP USM, Chișinău, 2013.
10. Guțu, Vl., *Pedagogie*, CEP USM, Chișinău, 2013.
11. Văideanu, G., *Educația la frontiera dintre milenii*, Ed.Politică, București, 1988.